

SELETUSKIRI

haridus- ja teadusministri määruse „Struktuuritoetuse andmise tingimused ja kord „Koolide, kogukonna ja ettevõtjate koostöö toetamine ettevõtlusõppe praktilisemaks muutmiseks“ elluviimiseks“ juurde

I Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi STS) § 14 alusel. Määrusega kavandatud tegevused panustavad Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (edaspidi EÕS) strateegilise eesmärgi 1 – muutunud õpikäsituse - elluviimisesse.

EÕS-i Tööturu ja õppe tihedama seostamise programmis kavandatud Euroopa Sotsiaalfondist rahastatavaid meetmeid rakendatakse haridus- ja teadusministri toetuse andmise tingimuste (TAT) käskkirjaga „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine tegevuse „Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel“ edaspidi EETA“ (kinnitatud 30. septembril 2015) ja avatud vooru ehk TAT määrusega.

Toetatavad projektid panustavad Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ 1. eesmärgi „Muutunud õpikäsituse“ meetme 1.4. „Õpikäsituse rakendamist toetavate koostöövormide loomine ja toetamine“ eesmärkide täitmist ja 3. eesmärgi „Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus“ meetme 3.2. „Põhi- ja keskhariduse järgse õppe korraldamine lähtuvalt töömaailma vajadustest“ tegevuste elluviimise.

Nii Euroopa Liit, OECD kui Maailma Majandusfoorum on oma soovitusel rõhutanud, et ettevõtlushariduse arendamisel on oluline kaasata haridussüsteemi välised partnerid. Määrusega luuakse võimalus toetada kooliväliste partnerite kaasamist ettevõtlusõppe läbiviimiseks, et muuta ettevõtlusõppe praktilisemaks ja viia ettevõtlusõpet läbi väljaspool õppeasutust. Käesolevas seletuskirjas selgitatakse tegevuste tausta ja vajalikkust, kirjeldatakse tegevusi, mille alusel toetust antakse, ning abikõlblikkuse tingimusi.

Määruse ja seletuskirja koostasid SA Innove Hariduse agentuuri Õppekava ja meetodikakeskuse programmijuht Katrin Kivisild (735 0747 katrin.kivisild@innove.ee), Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrghariduse osakonna programmijuht Kristi Ploom (735 0277, kristi.ploom@hm.ee), tõukefondide osakonna rakendusjuht Reelika Luhtaru (735 0279, reelika.luhtaru@hm.ee) ning peaekspertid Pirkko Kulanurm (pirkko.kulanurm@hm.ee) ja Anastassia Vrabi (Anastassia.Vrabi@hm.ee)

II Tegevuse taust, vajalikkuse põhjendus

Mitmed rahvusvahelised testid (PISA, PIAAC) on näidanud, et Eesti haridus on maailmas konkurentsivõimeline. Rahvusvaheline võrdlus on aga näidanud ka probleemkohti, nagu õppurite vähest julgust ja loovust erinevate oskuste kasutamisel uudsetes olukordades. PISA uuringu (2012) kohaselt on Eesti 15-aastased õpilased maailma 10 parema hulgas, kuid sama uuringu järgi ainult 15% nendest oskavad keerukamaid reaalse elu probleeme lahendada matemaatikateadmiste abil ja ainult 8% oskavad hästi tundmatut teksti lugeda, mõista ja kriitiliselt analüüsida. Probleemi nähakse siin selles, et Eesti haridussüsteem ei toeta piisavalt õppurite võtmepädevuste kujundamist ning õpe ei ole piisavalt seostatud reaalse eluga. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS (2013) tulemused Eesti kohta näitavad,

et kuigi õpetajad hindavad ja teavad õpilasi aktiveerivaid õpetamisviise, siis neid kasutatakse üldiselt teistest riikidest vähem.

Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ näeb olulise arengusuunana hariduse sisulist kvaliteedi parandamist. Samuti on Eesti elukestva õppe strateegia 2020 püstitanud eesmärgid, et Eesti liiguks teadmiste- ja innovatsioonipõhise ühiskonna suunas. Esimeseks eesmärgiks on seatud iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetava, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust arendava õpikäsituse (muutunud õpikäsitus) rakendamine kõigil haridustasemetel.

Samas GEM (Globaalne ettevõtlusmonitooring) 2014 aasta uuringu kohaselt hindavad Eesti eksperdid madalalt üldhariduskoolide panust ettevõtlushariduse algtõdede andmisel ja üldise ettevõtlikkuse arendamisel (hinnang 2,63 punkti 5-st võimalikust). Lisaks märgitakse, et haridussüsteem ei toeta ettevõtlikkust ning õppeasutuste lõpetajatel ei ole ettevõtluseks vajalikke oskusi.

Eesti tööturg (ja haridusturg) paistab EL liikmesriikide hulgas silma keskmisest suurema soolise kihistumise ja ebavõrdsuse poolest. Euroopa Komisjoni 2014. a koostatud naisettevõtjate olukorda käsitleva uuringu „Statistilised andmed Euroopa naisettevõtjate kohta“¹ järgi on Eesti üks viiest EL riigist, kus on kõige madalam naisettevõtjate osakaal ja kuulub ka nende kaheksa EL riigi hulka, kus naisettevõtjate osakaal on viimastel aastatel isegi vähenenud. Norras viidi läbi uurimus², kus leiti, et ettevõtluse ja õpilasfirmade teemade õpetamine suurendab õppurite valmisolekut ettevõtjaks hakata, kusjuures mõju on suurem just tüdrukutele. Kui enne õpet oli tüdrukute valmisolek ettevõtjaks hakata oluliselt madalam kui poistel, siis pärast õpet oli mõlema grupi valmisolek suurenenud ja erinevused kahe grupi vahel peaaegu kadunud.

Euroopa Komisjoni strateegiadokument “Ettevõtlusõpe 2020” sätestab, et iga noor peab saama ettevõtlusalase praktilise kogemuse enne kooli lõpetamist. Paljude ekspertide hinnangul on õppeprotsessis tervikuna ettevõtlikkuse arendamise ning ettevõtlusõppe tähtsus ja tähendus alahinnatud. Samuti on ettevõtliku hoiaku kujundamine erinevate õppeainete vahel vähesidustatud ning õpilaste julgustamine ja suunamine osalema, nii koolisisises kui koolivälises koostöös, on olnud vähene. Tuuakse välja, et noorte paremaks kohanemiseks tööeluga on hariduses vajalik lisaks faktiteadmistele järjest enam arendada õppurite loovust ja ettevõtlikkust ning, et senisest enam tuleb luua võimalusi ja toetada koostööd erinevate sektorite (riik, ettevõtjad, koolid) vahel.

Ettevõtlusõppe üheks edu võtmeks peetakse haridussüsteemi väliste partnerite kaasamist. Ka GEM (Globaalne ettevõtlusmonitooring) 2014 aasta uuring väljendab selgelt – praktikutel on ettevõtlusõppes oluline roll. Uuringutest selgub, et 15-20% õpilastest, kes kooli ajal osalevad õpilasfirmade tegemistes, rajavad hiljem oma ettevõtte. Olenemata sellest, kas nad asutavad hiljem oma ettevõtteid või mitte, omandavad ettevõtlust õppivad noored ettevõtlusalaseid teadmisi ning olulisi oskusi ja hoiakuid, sealjuures suureneb nende loovus, algatusvõime, visadus ja valmidus meeskonnatöös.

---

¹ European Commission (2014) Statistical data on women’s entrepreneurs in Europe. Directorate-General for Enterprise and Industry

² Johansen, V (2016) Does the Company Programme have the same impact on young women and men? A study of entrepreneurship education in Norwegian upper secondary schools. Journal of Education and Work

Eesti Töandjate Keskliit andis oktoobris 2014 välja Töandjate Manifesti, milles kõige kaalukam osa on haridusküsimustel. Olulisel kohal on Eesti hariduse ja tööturu tegelike vajaduste kokku sobitamine. Manifestis tuuakse välja, et hariduse kvaliteedi tõstmiseks tuleks senisest enam kaasata töandjaid hariduse planeerimisse ning õppeprotsessi teostamisse. Samuti soovivad töandjad muuta koostööd koolidega hariduse loomulikuks osaks. Eesti töandjad on valmis senisest oluliselt aktiivsemalt osalema õppeprotsessis: õppurite juhendamisel, õppurite ettevõtlusalaste teadmiste arendamisel, ettevõtlusõppe elulisemaks ja praktilisemaks muutmisel, oma kogemuste jagamisel, ettevõtete ruumide õppebaaside kasutamisel, jms. Töandjate soov on kasvatada noortest õppuritest jätkusuutlik järelkasv ja toetada noorte ettevõtlusaktiivsuse kasvu, toimetulekut igapäevaelu probleemide lahendamisel ja ideede elluviimisel. Seega on oluline haridust elavdada praktiliste, kogemuslike õppemudelite ja realselt tegutsevate ettevõtjate kogemuste abil.

III Määruse sisu ja võrdlev analüüs

Peatükk 1. ÜLDSÄTTED.

1. Toetuse andmise tingimuste reguleerimisala on toodud eelnõu §-s 1. Määrusega reguleeritakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020” prioriteetse suuna „Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul“, meetme „Õppe seostamine tööturu vajadustega” ja tegevuse „Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel“ eesmärkide elluviimiseks toetuse andmist avatud taotlemisel.

2. Määruses kasutatavad mõistete tähendused on toodud §-s 2.

3. Toetuse andmise eesmärk esitatakse §-s 3. Eesmärk on tõhustada koolide, kogukonna ja ettevõtjate koostööd ettevõtlusõppe praktilisemaks muutmisel, juurutada ettevõtliku õppe põhimõtteid ning suurendada õppurite ettevõtlusteadlikkust. Koolidena mõistetakse määruse kontekstis üldhariduskooli ja kutsehariduse omandamist võimaldavaid kooli (sh nii kutse- kui rakenduskõrgkoolid).

Projektid peavad panustama tegevuse „Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel“ väljundnäitajasse „õppeasutuste arv, kes osalevad ettevõtlusprogrammis, et võtta kasutusele ettevõtlusmoodul“. Projektid panustavad Eesti elukestva õppe strateegia 2020 meetmete 1.4. „Õpikäsituse rakendamist toetavate koostöövormide loomine ja toetamine“ ning 3.2. „Põhi- ja keskhariduse järgse õppe korraldamine lähtuvalt töömaailma vajadustest“ elluviimisse.

Toetuse piirsumma seisukohalt eristatakse projekte nende ulatusest lähtuvalt. Eristatakse kohaliku, regionaalse ja üle-eestilise tasandi projekte. Erinevus projektide ulatuses tuleneb sellest, kui paljud koolid projektis saavad osaleda: kohaliku tasandi projektis peab olema võimalik osaleda ühel või mitmel sama kohaliku omavalitsuse üksuse koolidel; regionaalse tasandi projektis kõikidel ühe või mitme naabermaakonna koolidel ning üle-eestiline projekt peab olema avatud osalemiseks kõikidele Eesti koolidele. Kool on määruse raames defineeritud kui üldhariduskool ja kutsehariduse omandamist võimaldav kool, millel on õppe läbiviimise õigus.

4. Rakendusasutus ja –üksus on toodud § 4, rakendusasutus on Haridus- ja Teadusministeerium ja rakendusüksus on SA Innove.

5. Vaide esitamiseks tuleb enne halduskohtusse kaebuse esitamist esitada vaie rakendusasutusele vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse §-le 51. Juhul, kui vaie esitatakse rakendusüksuse toimingute või otsuste peale, esitatakse vaie rakendusasutusele läbi rakendusüksuse. Vaie vaadatakse läbi haldusmenetluse seaduses sätestatud korras.

Peatükk 2. TOETATAVAD TEGEVUSED, KULUDE ABIKÕLBIKKUS JA TOETUSE MÄÄR

6. Toetatavad koostööprojektid ja sihtrühmad on loetletud §-s 6. Sihtrühm on üldhariduskoolis ja kutseõppe tasemeõppes õppivad õpilased (õppurid) ning õpetajad, tugispetsialistid ja teised õppe- ja kasvatusalal töötavad kooli töötajad, kes kavandavad, korraldavad ja/või toetavad, viivad läbi õppeprotsessi (õpet läbiviivad spetsialistid).

Toetatavate projektide läbiviimisel on oluline roll koolivälistel partneritel, kes toetavad praktilise ettevõtlusõppe läbiviimist ja ettevõtlikkust arendava õpikäsituse rakendamist. Kooliväliseks partneriks loetakse määruse kontekstis era- või avalik-õiguslikke juriidilisi isikuid (v.a. koolid).

Toetatav projekt peab toetama kohalikku, regionaalset, või üle-eestilist koostööd ettevõtlusõppe praktilisemaks muutmiseks ning soodustab üksteiselt õppimist, rikastab õppeprotsessi ja suurendab ettevõtlusõppe alaseid teadmisi.

Toetatakse tegevusi, mis viiakse läbi kas kohalikul, regionaalsel või üle-eestilisel tasandil ja mis sisaldavad järgmisi tegevusi:

(1) Kooliväliste partnerite kaasamine ettevõtlusõppe läbiviimisesse. Kaasamise pikaajalisem eesmärk on suurendada haridussüsteemi seotust kogukonna ja ettevõtjatega ning parendada ettevõtlusõppe sidusust praktilise elu ja tööturu vajadustega. Antud tegevus peab sisalduma igas projektis, ehk tegu on kohustusliku tegevusega toetuse taotlemisel; lisaks peab projekt sisaldama vähemalt ühte kahest järgmisena kirjeldatud tegevusest.

Tegevusega toetatakse kooliväliste partnerite ekspertteadmiste kaasamist ja lõimimist õppetöö läbiviimisse, et toetada ja arendada praktilist interdistsiplinaarset ettevõtlusõpet. Tegevuse raames kaasatakse koolivälised partnerid eelkõige õppetöösse, et koostöös kavandada, korraldada ja läbi viia ettevõtlusõpet (näiteks meistriklassid; erinevad ainekursused, kus õpetajaks on ettevõtjad; koolipäev ettevõttes, kus lapsed õpivad ettevõtja käe all ettevõtlust läbi konkreetse ettevõtte näite; ettevõtluspäeva korraldamine koolis; kutse õpetamine üldhariduskoolis jms).

Tegevuse tulemusena on koolivälised partnerid kaasatud ettevõtlusõppe läbiviimisse ning ettevõtlusõpet toetatavate osapoolte vahel toimib tihe koordineeritud koostöö.

Koolivälised partnerid on partnerid ka määruse §10 mõttes ja talle kohalduvad vastavad nõuded.

(2) Ettevõtlusõpet praktilisemaks muutvad tegevused. Tegevuse eesmärk on rakendada erinevatel haridustasemetel (üld- ja kutseharidus) laiapõhjalist praktilist ettevõtlusõpet, kus õppurid arendavad ettevõtlusalaseid teadmisi ja oskusi läbi praktiliste tegevuste (näiteks projektitöö koos ettevõtjast juhendajaga; ettevõtlussimulatsiooni või

ettevõtlusmängu väljatöötamine koostöös õpilaste ja ettevõtjatega ning rakendamine igapäevases õppes; ettevõtjate koostatud praktiliste ettevõtlusülesannete interaktiivne kogumik; ettevõtlusõppe tunnid ettevõttes; ettevõtlusõppe huviring koolis; praktilised õpitoad jms).

Tegevuse tulemusena on koolivälised partnerid kaasatud praktilistesse ettevõtlusõppe läbiviimisega seotud tegevustesse, mille tulemusena tõuseb koolis ettevõtlusõppe kvaliteet ja tulemuslikkus.

(3) Väljaspool kooli ettevõtlusõppe läbiviimist toetavad tegevused. Tegevuse eesmärk on õppurite ettevõtlikkusteadlikkuse suurendamine ning ettevõtliku mõtteviisi kujundamine. Selleks toetatakse pädevuste arendamist väljaspool kooli elluviidavate tegevuste kaudu (näiteks müügipäevad ja laadad, erinevad ettevõtlusalased võistlused ja mängud, õppekäigud ettevõtetesse, suvevaheaajaprogrammid erinevate ettevõtjate juures, ettevõtlusõppe laagrid jms).

Tegevuse tulemusena toetavad koolivälised partnerid õppurite ettevõtlikkuse arendamist, mille tulemusena suureneb õpilaste teadlikkus ettevõtluse olemusest ja rollist ning ettevõtlusõppe olulisusest töömaailma suundumisel.

7. Kulude abikõlblikkus on selgitatud §-s 7. Abikõlblikeks kuludeks loetakse määruse §-s 3 nimetatud eesmärgi saavutamiseks ning § 6 toodud tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud vastavalt §-s 9 sätestatud piirmääradele ja taotluse rahuldamise otsusele.

Kõik tegevused hüvitatakse kindlasummaliste maksete alusel, mis on reguleeritud ühendmääruse §-s 8 ja § 15 lõikes 3. Kindlasummalise makse alusel makstakse toetus välja projektis määratud tulemuse täielikul saavutamisel. Tulemuse osalisel saavutamisel jääb toetus välja maksmata. Kindlasummalise makse suurus arvestatakse välja toetuse saaja esitatud eelarve alusel. Abikõlblik maksumus kujuneb, arvestades otsuse tegija hinnangut planeeritud kuludele. Kavandatavaid kulusid ja nende maksumust hinnatakse vaid enne abikõlblike kulude määratlemist, arvestades käesolevas määruses sätestatud abikõlblikkuse tingimusi: tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud peavad olema lubatavad, mõistlikud ja põhjendatud. Allpool on toodud näidisloetelu võimalikest abikõlblike kulude liikidest:

- 1) ettevõtlusõppe praktilisemaks läbiviimiseks vajalike väikevahendite soetamise kulud, (mis on näiteks õmblusmasin)maksimaalselt 10% projekti eelarvest;
- 2) ettevõtlusõppe läbiviimiseks vajalike materjalide väljatöötamise ja soetamise kulud;
- 3) personalikulud vastavalt ühendmääruse §-s 3 sätestatud tingimustele;
- 4) transpordikulud;
- 5) ürituste läbiviimisega seotud kulud, sh toitlustuskulud;
- 6) majutuskulud;
- 7) lähetuskulud;
- 8) õppekäikude läbiviimise kulud;
- 9) ruumide rendikulud;
- 10) teavituskulud vastavalt Vabariigi Valitsuse 12. septembri 2014. a määrusele nr 146 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse andmisest avalikkuse teavitamise, toetusest rahastatud objektide tähistamise ning Euroopa Liidu osalusele viitamise nõuded ja kord”.

Toetuse saajal on võimalik ühe projekti raames taotleda toetust mitme kindlasummalise makse alusel. Toetuse saaja on kohustatud tõendama iga tegevusega seotud kindlasummalise makse eelarve mõistlikkust ja koostamise aluseid. Nendeks võivad olla toetuse taotlemisel esitatud tegevuste eelarve ja mõni muu tõendav dokument, mis on tegevuse eelarvestamise aluseks (näiteks hinnapakumised, hinnakirjad, arvutuskäik). Toetuse saaja peab tõendama ka

iga kindlasummalise makse aluseks oleva tulemuse/tulemuste saavutamist. Lisaks peab toetuse saaja arvestama asjaoluga, et nendel juhtudel, kui ta taotleb ühes taotluses toetust erinevate tegevuste jaoks (nt suvelaagri läbiviimine, õppekäigu läbiviimine, äripäevade läbiviimine, jne) mitme kindlasummalise makse alusel, siis iga tegevus peab eraldiseisvalt panustama määruse §-s 3 nimetatud eesmärgi saavutamisse.

Kindlasummalise maksena toetuse andmisel tegelikult tekkinud kulusid ei pea toetuse saaja raamatupidamises eristama.

Kõik kindlasummalise makse rakendamise tingimused ehk toetuse maksmise aluseks olevad tulemused ja nende tõendamise alused täpsustatakse taotluse rahuldamise otsuses.

8. Toetatavate tegevuste abikõlblikkuse periood tuuakse §-s 8: meetme tegevused on abikõlblikud ajavahemikul 01. september 2016 kuni 31. detsember 2020.

Eraldi on määratletud määruse alusel toetatavate projektide abikõlblikkuse periood - see on ajavahemik, millal projekti tegevused algavad ja lõpevad ning projekti teostamiseks vajalikud tegevused toimuvad. Projekti abikõlblikkuse periood sätestatakse taotluse rahuldamise otsuses ning varaseim projekti abikõlblikkuse alguskuupäev teatatakse taotlusvooru väljakuulutamisel. Projekti abikõlblik periood ei saa alata enne taotlusvooru väljakuulutamise kuupäeva. Projekti maksimaalne abikõlblik periood on 24 kuud. Meetme abikõlblikkuse perioodi jooksul on võimalik tegevuse lõikes kuulutada välja mitu taotlusvooru.

9. Toetuse piirsumma ja osakaalu osas on §-s 9 sätestatud, et toetuse maksimaalne määr on 90% abikõlblikest kulusid. Piirsumma ühe taotluse kohta määratakse taotlusvooru väljakuulutamisel. Maksimaalne piirsumma ühe taotluse kohta on 25 000 eurot. Taotleja võib esitada mitu taotlust ühes taotlusvoorus ning esitada taotlusi ka järgnevatel taotlusvoorudel.

Kogu perioodi toetuse eelarve on 535 000 eurot, mis sisaldab Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid 85% ulatuses ning Eesti riigipoolset kaasfinantseeringut 15% ulatuses.

Peatükk 3. NÕUDED TAOTLEJALE, PARTNERILE JA TAOTLUSELE

10. Nõuded taotlejale ja partnerile on toodud §-s 10. Toetuse taotlejad võivad olla üldhariduskoolid ja kutsehariduse omandamist võimaldavad koolid, samuti era- või avalik-õiguslikud juriidilised isikud, sh riigi ja kohaliku omavalitsuse asutused. Taotleja peab kaasama partneri, kui taotleja ei ole kool, peab vähemalt üks projekti partner olema kool. Käesoleva määruse §10 mõistes on partner ka kooliväline partner (§2).

Taotleja ega partner ei või olla asutus või juriidiline isik, mida haridus- ja teadusministeerium toetab ettevõtlusõppe arendamise eesmärgil tegevuskava ja partnerlusleppel põhiselt. Siin on silmas peetud haridus- ja teadusministri 30.09.2015 käskkirja nr 1.1-2/15/363 „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine tegevuse „Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel“ elluviimiseks“ nimetatud partnereid (Määruse kinnitamise ajal Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Maaülikool, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Estonian Business School, Ettevõtluskõrgkool Mainor, Ida-Viru Ettevõtluskeskus, Junior Achievement Eesti). Nimetatud asutusi rahastatakse ettevõtlusõppe arendamise eesmärgil tegevuskava põhiselt partnerluslepingu alusel. Kuna nimetatud käskkirja alusel toetatavate partnerite ring võib muutuda, lähtutakse taotluse vastavuse kontrollimise aja seisust.

Taotleja ja partner peavad vastama Vabariigi Valitsuse 21. augusti 2014. a määruse nr 133 "Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse taotlemise ja taotluste menetlemise nõuded ja tingimused toetuse andmise tingimuste määramise kehtestamiseks" (edaspidi taotluste menetlemise määrus) § 2 ja § 3 lõigetes 1 ja 2 esitatud nõuetele.

11. Nõuded taotlusele on toodud §-s 11. Peamised nõuded taotlusele tulenevad taotluste menetlemise määruse § 4 lõikest 1. Kõik projektid peavad panustama §-s 3 toodud meetme eesmärgi ja väljundnäitaja täitmisse.

Teises lõikes täpsustatakse milliseid kinnitusi, dokumente ja andmeid peab taotlus sisaldama lisaks taotluste menetlemise määruse § 4 lõikes 2 sätestatule. Allpool on toodud loetelu taotluste menetlemise määramises sätestatud kinnitustest:

- 1) Partner on nõus projektis osalema;
- 2) Taotleja on teadlik toetuse saamisega kaasnevatest avalikkuse teavitamise nõuetest, mis on kehtestatud struktuuritoetuse seaduse § 39 lõike 10 alusel;
- 3) Taotleja on teadlik, et struktuuritoetuse seaduse § 39 lõikes 3 nimetatud toetuse saamisega seotud andmed avalikustatakse;
- 4) Taotleja on teadlik, et toetuse andmisest võidakse taganeda ja sealjuures tuleb aluseta saadu tagasi maksta, kui esinevad struktuuritoetuse seaduse § 45 lõikes 1 nimetatud finantskorrektsiooni alused, või taotluse rahuldamise otsus võidakse tunnistada kehtetuks, kui esinevad struktuuritoetuse seaduse § 22 lõikes 3 nimetatud taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise alused;
- 5) Taotleja on teadlik tulu teenimisega seotud mõjust toetuse saamisele ja taotluse koostamise raames arvestanud puhastulu teenimise piirangutega;
- 6) Taotleja ja partner nõustuvad, et neid auditeeritakse ja kontrollitakse struktuuritoetuse seaduse alusel.

Lisaks eeltoodule on nõutavad ka järgmised kinnitused, andmed ja dokumendid:

- 1) Volikiri, kui esindusõiguslik isik tegutseb volituse alusel;
- 2) kinnituskiri taotleja ja projektis osaleva(te) partneri(te) vahelisest Koostöökokkuleppes ning teave selle kohta, kas partner(id) on taotlenud või taotleb (taotlevad) toetust sarnastele tegevusele käesolevast või teisest meetmest, riigisisestest või muudest välisabi vahenditest;
- 3) Kui taotleja on projektile või projekti osadele tegevustele taotlenud toetust samal ajal mitmest meetmest või muudest riigieelarvelistest, Euroopa Liidu või välisabi vahenditest, peab taotleja esitama sellekohase teabe.

Kuna kindlasummaliste maksete puhul makstakse toetus ainult eelnevalt määratud tulemuse täielikul saavutamisel ning kindlasummalise makse suurus arvestatakse välja toetuse saaja poolt esitatud eelarve alusel ja abikõlblik maksumus kujuneb arvestades otsuse tegija hinnangut planeeritud kuludele, on oluline, et toetuse saaja jaoks oleks selge, kuidas ta hakkab tõendama kindlasummalise makse määramise ning saavutatavate tulemuste tõendamise aluseid. Ühe kindlasummalise makse raames võib teha ka mitut tegevust, kuid kõik tegevused peavad moodustama terviku. Sellest tulenevalt peab taotlus kindlasummaliste maksete puhul lisaks eeltoodule sisaldama järgmist:

- 1) Projekti tegevuste ja eesmärkide kirjeldus;
- 2) Väljundiindikaator(id) (sh algase ja lõpptase), saavutatavad tulemused ja nende tulemuste saavutamise tõendamise alused iga kindlasummalise makse alusel

- hüvitatava tegevuse kohta. Juhul kui see on asjakohane, analüüsitakse aruandes taustainfona väljundindikaatori saavutamist soo, rahvuse ja vanuse lõikes;
- 3) Projekti eelarve tegevuste, kindlasummaliste maksete ja partnerite lõikes ning eelarve seletuskiri toetuse saaja hinnanguga planeeritud kuludele kujunemise kohta. Kulu väikevahenditele ei tohi olla suurem kui 10% projekti eelarvest;
  - 4) Juhul, kui kuluartikli summa ületab 5000 eurot ilma käibemaksuta, tuleb tõendada, et kulu on eelarvestatud säästlikult, otstarbekalt ning parima hinna ja kvaliteedi suhtega. Kui kuluartikli summa jääb alla 5000 euro käibemaksuta, tuleb vastavad tõendid esitada rakendusüksuse nõudmisel.

12. Taotleja kohustused on loetletud taotleja kohustused §-s 12. Esitatav teave peab vastama kehtestatud nõuetele ja tingimustele, rakendusasutuse nõudmisel tuleb esitada lisainformatsiooni ning võimaldada nõuetele vastavuse kontrollimist.

Kui projekti on kavandatud omafinantseeringut, tuleb rakendusüksuse nõudmisel tõendada selle tasumise suutlikkust. Sarnaselt tuleb mitteabikõlblike kulude projekti planeerimisel olla valmis, et nõudmisel tuleb tõendada nende tasumise võimekust.

Esitatud andmetes toimunud muudatustest tuleb rakendusüksust sellest koheselt teavitada. Täita tuleb ka teisi õigusaktides sätestatud kohustusi.

Peatükk 4. TOETUSE TAOTLEMINE

13. Taotlusvooru avamine on kirjeldatud §-s 13. Toetuse andmiseks kuulutab rakendusüksus rakendusasutuse ettepanekul välja avatud taotlusvooru. Taotlusvooru eelarvest ja ajakavast ning muust asjakohasest infost (näiteks taotlusvoorus toetavad tegevused ning projektide miinimum- ja maksimumsuurused) teavitab rakendusasutus rakendusüksust kirjalikult. Taotlusvooru tähtajast ja taotlusvooru eelarvest teavitab rakendusüksus potentsiaalseid taotlejaid vähemalt kahes üleriigilises päevalehes ja oma veebilehel. Esimene taotlusvoor kuulutatakse välja mahus 180 000 eurot, edasised taotlusvoorud kuulutatakse välja lähtuvalt esimese taotlusvooru tulemustest ja kasutatavast eelarvest. Taotluste esitamiseks jäetakse aega vähemalt 60 kalendripäeva. Meetme abikõlblikkuse perioodil võib korraldada mitu taotlusvooru kui meetme eelarve ja ajakava seda võimaldab. Lisaks eeltoodule tuleb avatud taotlusvooru väljakuulutamisel teavitada toetuse saajaid tegevuste kindlasummaliste maksete alusel hüvitamise eripärast, mis on täpsemalt kirjeldatud käesoleva seletuskirja punkti 7 juures.

14. Toetuse taotlemise tähtaeg ja taotluse esitamise viis on toodud §-s 14. Taotlus esitatakse § 13 lõike 2 alusel nimetatud tähtajaks. Taotluse esitab rakendusüksusele struktuuritoetuste registri vahendusel taotleja esindusõiguslik isik digitaalselt allkirjastatuna. Kui register ei võimalda taotluste esitamist ettenähtud tähtajaks, siis pikendatakse taotluste esitamise tähtaega aja võrra, mil registris esinesid tehnilised tõrked.

Peatükk 5. TAOTLUSTE MENETLEMINE

15. Taotluse menetlemine on sätestatud §-s 15, kirjeldatud on taotluse menetlemise protseduur ja selle hulka kuuluvaid rakendusüksuse toimingud. Lõikes 4 on täpsustatud, et taotluse menetlemise tähtaeg on kuni 60 tööpäeva alates selle rakendusüksusele esitamise

tähtpäevast. Tähtaeg võib pikeneda kui taotlejale rakendusüksuse poolt puuduste kõrvaldamiseks antud aja võrra.

16. Taotleja, partneri, taotluse ja projekti nõuetele vastavaks tunnistamine on sätestatud §-s 16. Ära on toodud, kuidas teostab rakendusüksus taotluste nõuetele vastavuse kontrolli ning millistel juhtudel tunnistab rakendusüksus taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavaks või mittevastavaks. Nõuetele vastavaks mittetunnistamise korral teeb rakendusüksus taotluse rahuldamata jätmise otsuse.

17. Hindamiskomisjoni moodustamine on §-s 17. Hindamiskomisjoni moodustab rakendusüksus rakendusasutuse ettepanekul, rakendusüksus tagab hindamiskomisjoni tehnilise teenindamise. Hindamiskomisjoni töökorra ning taotluste hindamis- ja valikumenetluste juhendi kinnitab rakendusüksus kooskõlastatult rakendusasutusega. Vajadusel kaasab rakendusüksus hindamisprotsessi eksperte, kooskõlastades selle eelnevalt rakendusasutusega. Hindamiskomisjoni liikmed ning kaasatavad eksperdid on kompetentsed, erapooletud ning vastavad teistele STS § 21 lõikes 4 sätestatud tingimustele.

18. Projektide hindamine, valikukriteeriumid ja valiku kord on §-s 18. Projekte hinnatakse kriteeriumide alusel, mille osakaalud koondhindest on järgmised:

- 1) Projekti tegevuste vastavus määruse § 3 nimetatud eesmärkide ja väljundnäitaja saavutamisele, sh sihtrühma suurus (mõju ulatus), moodustab 40% maksimaalsest koondhindest. Hinnatakse, kui suuresti projekt panustab eesmärki ning kuidas tulemused aitavad kaasa eesmärkide saavutamisele (panus väljundnäitaja saavutamisse). Võimalusel hinnatakse mõju läbivatele teemadele. Samuti hinnatakse väljundindikaatoriga mõõdetava tulemuse ja selle tõendamise aluste asjakohasust – see on oluline, kuivõrd toetust antakse kindlasummalise maksena lähtuvalt sellest, kas väljundindikaatori tulemus saavutati või mitte;
- 2) Projekti tegevuste põhjendatus - 25% maksimaalsest koondhindest. Hinnatakse planeeritud tegevuste sobivust sihtrühmale ja seda, kas tegevuste seotus eesmärkidega ning mõjus on selgelt arusaadavad, võimalusel innovaatilisi lahendusi soosivad;
- 3) Projekti kuluefektiivsus - 15% maksimaalsest koondhindest. Hinnatakse planeeritud kulude säästlikkust, otstarbekust ja mõistlikkust planeeritud tegevuste elluviimiseks ja eesmärkide saavutamiseks; kuivõrd tegemist on ettevõtlusteadlikkust arendavate projektidega, on oluline omafinantseeringu võimaluste leidmine ja kasutamine;
- 4) Toetuse taotleja (ja partnerite) suutlikkus projekti ellu viia - 10% maksimaalsest koondhindest. Hinnatakse projekti ettevalmistuse taset ja ajakava realistlikkust lähtuvalt kasutatavatest ressursidest (sh inimressurss jm omavahendid);
- 5) Koostöö jätkusuutlikkus ja partnerite kaasatus - 10% koondhindest. Hinnatakse projektide kestmise ja koostöö jätkamise võimalikkust pärast projekti rahastamise lõppu.

19. Taotluse rahuldamise tingimused ja kord on toodud § 19 lõikes 1 ja § 18 lõikes 5. Rahuldamisele kuuluvad nõuetele vastavaks tunnistatud taotlused, mis on saanud koondhindeks vähemalt 60% koondhinde ja vähemalt 60% lõike 1 punktis 1 toodud valikukriteeriumi maksimumsummast vastavalt hindamise käigus tekkinud pingereale ning mis on jäänud taotlusvooru eelarve piiresse.

20. Taotluse rahuldamata jätmise tingimused ja kord on §-s 20. Taotlus jäetakse rahuldamata lisaks taotluse menetlemise määruse § 8 lõigetes 2 ja 3 sätestatule määruse § 16 lõikes 5 ja § 18 lõikes 6 nimetatud juhtudel ning juhul, kui taotlus ei kuulu rahuldamisele vastavalt määruse § 19 lõikele 1.

Menetluses olevate taotluste kohta, mille rahaline maht ületab meetme taotluste rahastamise eelarve vaba jäägi ja mida ei ole võimalik vastavalt taotluste menetlemise määruse § 9 lõikes 1 sätestatule osaliselt rahuldada, tehakse taotluste menetlemise määruse § 8 lõike 2 punkti 10 alusel taotluse rahuldamata jätmise otsus.

Lõigete 3 ja 4 põhjal märgitakse taotluse rahuldamata jätmise otsuses taotluse menetlemise määruse § 8 lõikes 5 sätestatud teave ja edastatakse elektrooniliselt struktuuritoetuste registri kaudu 10 tööpäeva jooksul otsuse vastuvõtmisest arvates.

21. Taotluse osaline või kõrvaltingimustega rahuldamine on sätestatud §-s 21. Taotluse võib taotluste menetlemise määruse § 9 lõike 1 kohaselt osaliselt rahuldada juhul, kui toetust on taotletud tegevusele või kulude katteks, mis ei ole projekti eesmärkide, tulemuste või väljundite seisukohast põhjendatud. Vastavalt ühendmääruse § 2 lõikele 2 loetakse kulu põhjendatuks, kui kulu on sobiv, vajalik ja tõhus taotluse rahuldamise otsuses või toetuse andmise tingimuste õigusaktis ette nähtud eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks ning see tekib taotluse rahuldamise otsuses või toetuse andmise tingimuste õigusaktis nimetatud toetatavate tegevuste käigus. Samuti võib taotluse osaliselt rahuldada, kui projekti eesmärgid, tulemused või väljundid on saavutatavad taotletust väiksema summaga ning juhul kui taotluste rahaline maht ületab taotlusvooru eelarve vaba jäägi.

Lõikes 2 sätestatakse, et taotluse võib taotluste menetlemise määruse § 9 lõike 1 kohaselt osaliselt rahuldada tingimusel, et taotleja on nõus rakendusüksuse ettepanekuga taotletud toetuse summa vähendamiseks või projektis kavandatud tegevuste muutmiseks. Kui taotleja ei ole rakendusüksuse ettepanekuga nõus, teeb rakendusüksus taotluse rahuldamata jätmise otsuse § 20 lõikes 4 nimetatud tähtaja jooksul.

Täiendavalt sätestatakse lõikes 4, et otsuse põhjal ei teki toetuse saajal õigust toetuse maksetele. Õigus toetusega seotud maksetele tekib toetuse saajal pärast rakendusüksuse poolt tingimuse saabumise või täitmise tuvastamist toetuse saaja esitatud teabe põhjal, va kui teavet on võimalik rakendusüksusel tuvastada infosüsteemi vm registrist või andmeallikast.

Peatükk 6. TOETUSE RAHULDAMISE OTSUSE MUUTMINE JA KEHTETUKS TUNNISTAMINE

22. Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine on sätestatud §-s 22. Otsuse muutmine ei ole lubatud, kuna tegemist on kindlasummaliste maksete alusel antava toetusega. Toetust antakse ainult kindlasummaliste maksete alusel ja taotluse rahuldamise otsuses määratletud tulemuste täielikul täitmisel.

Rakendusüksus võib taotluse rahuldamise otsuse tunnistada kas osaliselt või täielikult kehtetuks vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 22 lõikele 3 või teha finantskorrektsiooni otsuse § 45 lõike 1 alusel.

Peatükk 7. TOETUSE MAKSMISE TINGIMUSED

23. Toetuse maksmise tingimused ja kord on toodud §-s 23. Väljamaksed tehakse vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse §-des 28 ja 29 ühendmääruse §-des 11-15 ning määruses ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud maksete tegemise täpsustavatele tingimustele.

Määrusega nähakse ette toetuse saajate poolt maksetaotluste esitamist rakendusüksusele, rakendusüksuse poolt maksete tegemisele eelnevad tegevused, maksetaotluse menetlemise osalist või täielikku peatamist perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse § 30 lõikes 1 sätestatud juhul, maksetaotluses ilmnenu puuduste kõrvaldamise korda ning lõppmaksete tegemist.

Kindlasummaliste maksete puhul makstakse toetus välja ainult peale seda, kui kõik tegevusele eelnevalt määratud tulemused on täielikult saavutatud ja nende tulemuste saavutamine on toetuse saaja poolt tõendatud. Ühe projekti raames on lubatud teha mitu kindlasummalist makset. Tulemuste osalisel saavutamisel jääb toetus välja maksmata.

Peatükk 8. ARUANNETE ESITAMINE

24. Toetuse kasutamisega seotud aruannete esitamine kirjeldatakse §-s 24. Aruande vormi ja aruandes esitatava teabe kehtestab rakendusüksus ja avalikustab oma veebilehel. Toetuse saaja esitab rakendusüksusele rakendusüksuse kehtestatud vormil vahearuandeid ja lõpparuande. Toetuse saaja esitab rakendusüksusele projekti elluviimise kohta projekti aruande vähemalt üks kord aastas. Toetuse taotluse rahuldamise otsuses võib ette näha sagedasema aruande esitamise korra. Toetuse saaja peab esitama projekti aruanded ka rakendusüksuse nõudmisel.

Rakendusüksus esitab aruanded rakendusasutusele teadmiseks 10 tööpäeva jooksul peale aruande aktsepteerimist.

Lõpparuanne esitatakse 30 kalendripäeva jooksul peale projekti abikõlblikkuse perioodi lõppu.

Peatükk 9. TOETUSE SAAJA, PARTNERI NING RAKENDUSÜKSUSE ÕIGUSED JA KOHUSTUSED

25. Toetuse saaja ja partneri kohustused nimetatakse §-s 25. Toetuse saaja tagab tegevuste elluviimise taotluse rahuldamise otsuses fikseeritud tähtaegade ja tingimuste kohaselt ja kavandatud tulemuste saavutamise. Toetuse saaja tagab STS-i §24 ja 26 sätestatud kohustuste täitmise sh ESF tegevustes osalejate andmekorje nõuete täitmise tegevuste elluviimisel ja aruandlusel. Lisaks peab toetuse saaja tõendama kindlasummalise makse määramise aluseid ja säilitama tõendamiseks kasutatavaid dokumente ja teavet dokumentide säilitamistähtpäevani. Projektis osalev partner peab täitma toetuse saaja kohustusi vastavalt perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse §-le 25.

26. Toetuse saaja ja partneri õigused nimetatakse §-s 26. Toetuse saajal ja partneril on õigus saada rakendusüksuselt informatsiooni ja nõuandeid, mis on seotud õigusaktides sätestatud nõuete ja toetuse saaja kohustustega. Lõikes 2 sätestatakse, et toetuse saajale antakse tulenevalt struktuuritoetuse seaduse § 23 lõikest 2 võimalus esitada oma seisukohad enne ettekirjutuse tegemist, taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamist või muutmist

ning enne finantskorrektsiooni otsuse tegemist. Samuti antakse võimalus seisukohtade esitamiseks puuduste kõrvaldamise raames.

27. Rakendusüksuse kohustused nimetatakse §-s 27. Loetletud on rakendusüksuse kohustused, mis lisanduvad struktuuritoetuse seaduse § 8 lõikes 2 loetletud ülesannetele.

28. Finantskorrektsioonide reeglid on käsitletud §-s 28. Finantskorrektsiooni otsus tehakse ja toetus nõutakse tagasi vastavalt perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse §-des 45-47 ja ühendmääruse §-des 21-23 sätestatule. Kui toetust tagasimaksmise tähtpäevaks tagasi ei maksta, peab toetuse saaja maksma viivist vastavalt 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse §-s 49le.

IV Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Käesoleva määruse aluseks on struktuuritoetuse seadus ja selle alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrused. Määrus on kooskõlas ka struktuuritoetuse seaduse aluseks oleva Euroopa Liidu õigusega.

V Määruse mõjud

Tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele

Määruse rakendamisel elluviidavad tegevused omavad mõju regionaalsele arengule, infoühiskonna edendamisele, aitavad kaasa võrdsete võimaluste tagamisele ja ühtsele riigivalitsemisele. Tegevused ei oma otsest mõju keskkonna- ja kliimapoliitikale. Toetatavad tegevused ei ole kavandatud eraldi ühegi läbiva teema probleemide lahendamiseks. Tegelik mõju sõltub konkreetsetest projektidest. Alljärgnevalt on kirjeldatud võimalikke kokkupuutekohti läbivate teemade kaupa.

Regionaalne mõju

Kõige otsesem ja tugevam mõju on planeeritud toetatavatel tegevustel regionaalsele arengule. Toetades koolide ja kooliväliste partnerite koostööd on meetmel mõju piirkondade sisesele koostööle, mis loob eeldused piirkonna koolide arendustegevusteks ning tugevdab koolide võimekust õppurite ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe arendamisel. Koolid saavad lähtuda just oma piirkonna vajadustest ja võimalustest koostööprojekti tegevuste kavandamisel ning kaasata piirkondlikke partnereid. Tegevusse kaasatakse piirkondlikke ettevõtteid ja teisi ettevõtlust toetavaid organisatsioone, mis pakuvad õppuritele võimalusi arendada ettevõtlusalaseid teadmisi ja oskusi. Koolid saavad lähtuda oma piirkonna vajadustest ja võimalustest projekti tegevuste kavandamisel.

Infoühiskonna edendamine

IKT lahenduste kasutamine on õppetöö igapäevane loomulik osa ning vajalik vahend kaasaegses õpikeskkonnas. Tegevuste elluviimise ja infovahetuse korraldamisel kasutatakse võimalikult palju infotehnoloogilisi lahendusi mille tulemusena tekib laiem infoühiskonna edenemist toetav mõju.

Võrdsete võimaluste tagamine

Meetme tegevus on suunatud kõikidele üld- ja kutseõppe tasemeõppes õppivatele erinevas vanuses ja soos õppuritele, olenemata nende rahvusest või erivajadustest. Projektidesse kaasatakse erinevaid kooliväliseid partnereid, kellel on huvi ja soov toetada õppurite ettevõtliku hoiaku kujundamist ning anda ettevõtlusalaseid teadmisi ja oskusi. Meetme tegevustesse osalejate kaasamisel julgustatakse vähemusgruppide ja alaesindatud gruppide osalemist, sealhulgas toetavad tegevused neidude huvi kasvu ettevõtluse vastu, mis praegu on väga madal.

Tegevused, mille puhul on oluline füüsiline ligipääsetavus, arvestatakse parimal viisil puuetega inimeste osalemisvõimalustega. Lisaks füüsilisele keskkonnale, tagatakse juurdepääs informatsioonile ja kommunikatsioonile parimal viisil, sh võetakse arvesse WCAG 2.0 veebi sisu juurdepääsetavuse suuniseid.

Ühtne riigivalitsemine

Tegevuste kooliväliste partneritena nähakse muuhulgas kohalikke omavalitsusi, kohalikku kogukonda. Koostöö nii kohalikul kui üleriigilisel tasandil seab paremad eeldused ühtseks riigivalitsemiseks.

VI Määruse jõustumine

Määrus on kavandatud jõustuma üldises korras.

VII Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati EISis kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Siseministeeriumile, Kultuuriministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks SA-le Innove. Rahandusministeerium, Sotsiaalministeerium ja Kultuuriministeerium kooskõlastasid eelnõu märkustega. Tehtud märkused ja ettepanekud olid tehnilist laadi ja nendega on arvestatud määruse täpsustamisel. Samuti on arvestatud rakendusüksus SA Innove tehtud ettepanekutega. Siseministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kooskõlastasid eelnõu vaikimisi.

Pärt-Eo Rannap
Rahandusosakonna juhataja